

In memoriam prof. mr. E.A.A. Luijten

Op 17 november 2016 overleed te Heerlen prof. mr. Emilius Adrianus Antonius (Emile) Luijten op 97-jarige leeftijd. In dit ‘in memoriam’ gedenken wij, twee van zijn leerlingen en promoti, met groot respect onze leermeester, promotor en inspirator.

Emile Luijten werd op 1 juli 1919 te Wijchen geboren als oudste zoon binnen een echt onderwijzersgezin. Zo was zijn vader ‘hoofd der school’, zoals Emile tijdens zijn hoorcolleges regelmatig vertelde. Emile verloochende zijn afkomst bij het verrichten van zijn onderwijstaken niet: kennisoverdracht aan anderen was voor hem erg belangrijk. In 1939 en 1941 legde hij de notariële staatsexamens deel I en deel II af. De Tweede Wereldoorlog was toen al uitgebroken, waardoor deel III nog even op zich liet wachten. Dit laatste – moeilijkste en beruchtste – deel van het notarieel staatsexamen legde hij in 1947 met succes af. Vanaf het begin van zijn loopbaan combineerde Emile de praktijk met de theorie. In 1955 werd hij benoemd tot voorzitter van de Afdeling Limburg van de toenmalige Broederschap der Candidaat-Notarissen, welke functie hij tot 1963 bekleedde. Hij was kandidaat-notaris in achtereenvolgens Nieuwenhagen, Sittard en Heerlen. In zijn tijd als kandidaat-notaris was hij tegelijk repetitor voor het notarieel staatsexamen. Hij had een groot aandeel in de te Sittard gevestigde notariaatopleiding. De notariële studie was immers pas in 1959 een universitaire studie geworden. In hetzelfde jaar legde hij het doctoraal examen Nederlands recht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (thans: Radboud Universiteit) af en werd hierdoor meester in de rechten. Wie anders dan Emile Luijten kon het beste invulling geven aan de opbouw en de leiding van de notariële studierichting aan de Nijmeegse rechtenfaculteit? Hij had immers een jaar eerder grote indruk gemaakt met zijn preadvies ‘De ouderlijke boedelverdeling volgens de artt. 1167 e.v. BW’, tezamen met mr. J. Rombach in 1958 uitgebracht voor de toenmalige Broederschap der Candidaat-Notarissen. Daarmee werd toen al de grondslag gelegd voor de huidige – sinds 2003 in de wet opgenomen – wettelijke verdeling in het versterkerrecht in de eerste groep van erfgenamen, te weten de langstlevende echtgenoot of geregistreerde partner tezamen met de kinderen van de erflater (art. 4:10 lid 1 aanhef en onder a i.v.m. art. 4:13 e.v. BW). Emile werd dan ook in 1959 onmiddellijk tot lector huwelijksgoederen- en erfrecht benoemd. In die hoedanigheid sprak hij in 1960 zijn openbare les ‘Hoofd der echtvereniging’ uit, enkele rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de privaatrechtelijke emancipatie der gehuwde vrouw in de wetgevingen van Nederland en enige andere Europese landen, waarmee hij meteen duidelijk maakte dat zijn interesse verder ging dan alleen het Nederlandse familie(vermogens)recht. Rechtsvergelijking zou in zijn onderwijs, onderzoek en vele voordrachten een prominente plaats blijven innemen. Al snel – in 1961 – werd zijn lectoraat in Nijmegen uitgebreid tot notarieel recht (met uitzondering van belastingrecht), waarna hij op 21 december 1962 cum laude promoveerde bij prof. mr. W.C.L. van der Grinten op een proefschrift, getiteld ‘Het nieuwe huwelijksvermogensrecht’. Intussen was Emile in 1962 ook benoemd tot kantonrechter-plaatsvervanger te Heerlen. In 1963 werd hij benoemd tot buitengewoon hoogleraar notarieel recht; ‘buitengewoon’, omdat hij de wens had geuit zijn hoogleraarschap te blijven combineren met de uitoefening van de notariële praktijk. In 1964 werd hij tot notaris te Heerlen benoemd. Zijn Nijmeegse oratie sprak hij in 1965 uit onder de titel ‘Si mulier virum supervixerit’, enkele historische en rechtsvergelijkende beschouwingen omtrent de

vermogensrechtelijke positie van de langstlevende echtgenoot. In 1973 werd zijn leeropdracht in Nijmegen uitgebreid tot ‘buitengewoon hoogleraar notarieel recht en burgerlijk recht’, een terechte en ook logische uitbreiding, nu hij in zijn onderwijs en onderzoek het familie(vermogens)recht nooit geïsoleerd van het algemene vermogensrecht behandelde, maar altijd op de noodzakelijke dwarsverbanden wees (zie in dit verband ook de bijdrage van de eerste ondergetekende ‘Luijten en het algemene vermogensrecht’ aan de bundel ‘Luijten en Kleijn nader bekeken’, die werd uitgebracht ter gelegenheid van het afscheid op 30 augustus 2000 van de notariële hoogleraren Kleijn en Luijten als architecten en hoofddocenten van de Stichting Beroepsopleiding Notariaat, Ars Notariatus CIX).

Van 1971 tot 1979 was Emile voorzitter van de Ring Maastricht van de toenmalige Koninklijke Notariële Broederschap (thans: Beroepsorganisatie). Ook was hij een van de oprichters en voorzitter van het Juridisch Genootschap in het arrondissement Maastricht. Daarnaast was hij vanaf 1979 enige jaren lid van de Kamer van Toezicht op notarissen en kandidaat-notarissen in het arrondissement Maastricht.

Een hoogtepunt in de wetenschappelijke loopbaan van Emile was zijn benoeming in het studiejaar 1982-1983 op de prestigieuze Francqui-leerstoel aan de Vrije Universiteit Brussel, waar hij ook eredoctor was. Hij verzorgde toen hoorcolleges over het gehele Nederlandse Nieuw Burgerlijk Wetboek, dat in de loop van de jaren tachtig zou worden ingevoerd. Zoals wij allen weten, heeft deze invoering nog tot 1992 op zich laten wachten, wat de invoering van het nieuwe erfrecht betreft zelfs nog tot 2003. Zijn wetenschappelijke belangstelling betrof aldus niet slechts het personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht, maar ook het algemene goederen- en verbintenissenrecht. Wat het familie(vermogens)recht betreft moeten hier in het bijzonder worden genoemd zijn diverse bewerkingen vanaf 1963 tot 2008 van Klaassen-Eggens, *Huwelijksgoederen- en erfrecht (eerste gedeelte:*

huwelijksgoederenrecht en tweede gedeelte: erfrecht), zijn vele annotaties in de *NJ* vanaf 1970 tot 1994, zijn talloze rechtspraakoverzichten huwelijksvermogensrecht in het *WPNR* en – last but not least – zijn bijzondere belangstelling voor de praktijk van de huwelijkse voorwaarden blijkens de telkens hernieuwde landelijke onderzoeken, die hij door zijn Nijmeegse notariële studenten bij de rechtbanken liet uitvoeren en waarvan hij verslag uitbracht, aanvankelijk in het *Maandblad voor het Notariaat* en later in het *WPNR* (zie *MvhN* 1971, p. 189 e.v., *WPNR* 1978/5456 en *WPNR* 1982/5595). Zijn opvolgers op de Nijmeegse leerstoel notarieel recht en burgerlijk recht met hun medewerkers zijn deze onderzoeken vanwege hun grote praktische belang blijven uitvoeren (zie laatstelijk *WPNR* 2012/6956, *WPNR* 2014/7002 en *WPNR* 2015/7049). Wat het algemene vermogensrecht betreft verdienen zijn publicaties over het registergoederenrecht en de betekenis van de openbare registers de aandacht. Wij noemen in dit laatste verband zijn bijdragen ‘Het kadaster, de façade onzer grondboekhouding’ (in samenwerking met mr. D.P.A. Nakken), *WPNR* 1971/5145 en 5146, ‘Een nieuwe benadering van het stelsel van onroerend goed’ (eveneens in samenwerking met mr. D.P.A. Nakken), *WPNR* 1973/5208 en 5209, ‘Het borderel, een document met eigen karakter’, *WPNR* 1980/5503, ‘De bijzondere plaats van de ‘hypotheek-bewaarder’ naar geldend en in komend recht’, *WPNR* 1982/5598 en ‘Het Ontwerp-kadasterwet’, *WPNR* 1982/5620. Emile liet niet na telkens te benadrukken hoe fout de citeertitel (roepnaam) van de Kadasterwet was: die naam had uiteraard – mede gelet op art. 3:16 lid 2 BW – ‘Wet op de openbare registers en het kadaster’ moeten luiden (in deze volgorde, dus niet KADOR!).

Een volgend hoogtepunt in de wetenschappelijke loopbaan van Emile was zeker zijn zilveren ambtsjubileum in Nijmegen op 28 september 1984, ter gelegenheid waarvan hem een bundel opstellen ‘Eén kapitein, twee schepen’ werd aangeboden. Beide ondergetekenden viel de eer te beurt hieraan een bijdrage te mogen leveren (de eerste ondergetekende nam ook de samenstelling van de bibliografie van Emile voor zijn rekening; dit was nog een flinke klus!). De titel van deze feestbundel beoogde de combinatie van de beoefening van de notariële wetenschap met de uitoefening van de notariële praktijk te benadrukken, inderdaad de rode draad in het leven van Emile.

Eén woord kwam in het vocabulaire van Emile niet voor, en dat is ‘stoppen’. Hij vond het verschrikkelijk dat hij in de tweede helft van de jaren tachtig zowel het notariële ambt als het hoogleraarsambt wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd moest neerleggen. Hij moest en zou immers doorgaan ‘usque ad vitae supremum exitum’. Hij tekende officieel bezwaar aan tegen verplichte ambtsuittreding bij 65 jaar, maar in 1987 kwam dan toch onvermijdelijk een einde aan bijna 30 jaar lang iedere woensdag plichtsgetrouw op en neer rijden van Heerlen naar Nijmegen, een zware rit, want de A73 bestond toen nog niet. Maar Emile zou Emile niet zijn, als hij hierop niet iets zou verzinnen. Zo ging hij de advocatuur in Heerlen uitoefenen en werd hij des te actiever op het gebied van het postacademisch onderwijs. ‘Rust roest’ was zijn adagium. Gelukkig had hij het voorrecht van 1987 tot 2000 nog te mogen doceren als hoofddocent van de Stichting Beroepsopleiding Notariaat. Hij was toen al 81 jaar.

Als zijn leerlingen bewaren wij de beste herinneringen aan de oerdegelijke en glasheldere hoorcolleges van Emile, vaak met de hem zo kenmerkende humor doorspekt. Zijn studenten droegen hem op handen. Zijn uitleg van de ouderlijke boedelverdeling als verzorgingsmaking ‘par excellence’ en als ‘divisio inter liberos’, waarbij het toch echt om kinderen en niet om boeken ging, blijft ons altijd bij, evenals zijn uitleg van de herroepelijkheid van de uiterste wilsbeschikking: ‘Ambulatoria est voluntas defuncti usque ad vitae supremum exitum’. Hoe genoot hijzelf niet als hij de maritale macht van de gehuwde man vóór de Lex Van Oven (1957) met zijn pretogen uitlegde aan de hand van het citaat ‘Man and wife are one, and he is that one’. Hoe verwonderde hij zich niet over het feit dat het belangrijkste erfrechtelijke arrest ooit geweest, *De Visser/Harms* (HR 30 november 1945, *NJ* 1946/62), niet van een noot was voorzien: ‘Mirabile dictu niet geannoteerd!’, doceerde hij dan quasi verontwaardigd.

Ook op maatschappelijk gebied liet Emile van zich zien en horen. Wij noemen in dit verband zijn benoeming tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau, alsmede zijn begiftiging met de pauselijke onderscheiding van de H. Gregorius de Grote en met het ‘Verdienstkreuz I. Klasse der Bundesrepublik Deutschland’, een blijk van grote waardering voor al zijn grensoverschrijdende activiteiten. De tweede ondergetekende ontmoette Emile – samen met zijn echtgenote prof. mr. W.R. Meijer – tot voor enige jaren steevast bij wetenschappelijke congressen in Duitsland, waar hij in het internationale gezelschap onder meer met vele hoogwaardigheidsbekleders bij de opening van het congres steeds met eerbied en apart welkom werd geheten. Een warm en langdurig applaus was dan zijn deel.

De laatste jaren vloeiden de krachten van Emile langzaam weg. Hiermee had hij grote moeite. Het liefst was hij letterlijk tot aan zijn dood met doceren en publiceren doorgegaan.

Met het overlijden van Emile Luijten is een einde gekomen aan een tijdperk. Alle grote notariële hoogleraren uit de vorige eeuw, zoals A.R. de Bruijn, J. Eggen, W.M. Kleijn,

E.A.A. Luijten, A. Pitlo en A.L.M. Soons, zijn niet meer. Voor ons – en wij menen te kunnen zeggen: ook voor vele anderen – was Emile Luijten de grootste notariële jurist van de 20ste eeuw. Notarieel Nederland is hem veel dank verschuldigd vanwege zijn grote betekenis voor het notarieel universitair onderwijs en onderzoek, het notarieel postacademisch onderwijs en de notariële praktijk.

Prof. mr. A.J.M. Nuytinck¹

Prof. mr. A.H.N. Stollenwerck²

---

¹ Hoogleraar burgerlijk recht, in het bijzonder personen- en familierecht, Centrum voor Notarieel Recht, Radboud Universiteit Nijmegen en hoogleraar privaatrecht, in het bijzonder personen-, familie- en erfrecht, Erasmus Universiteit Rotterdam.

² Raadsheer Hof Den Haag en emeritus hoogleraar estate planning Vrije Universiteit Amsterdam.